

2021-03-04

Motion till Lantmännens distriktsstämma i Västa Sverige Västsvensk rapsolja

Distriktsstämman beslutade

att bifalla motionen enligt nedan

att denna sänds vidare till Lantmännens föreningsstämma den 11 maj 2021.

Enligt uppdrag

Distriktsstyrelsen Västra Sverige

Bovallstrand, 2021-02-25

Västsvensk rapsolja

Vi har under 2000-talets första 10 år sett en kraftig ökning av oljeväxtodlingen i Sverige, från ca 40 000 ha år 2000 till drygt 100 000 ha 2010. Mellan 2010 och 2015 försvann en stor del av vårrapsodlingen till följd av betningsförbud med neonikotinoider på vårrapsutsäde. Trots detta kunde vi behålla våra 100 000 ha oljeväxtodling i Sverige, genom ökad höstrapsodling när vårrapsodlingen fick problem. Sedan 2015 har dock ökningen av höstrapsareal avstannat. Vi hade som mest 180 000 ha under 1980-talet och många experter är överens om att med sund växtföljd i beaktande, kan vi nå de nivåerna igen med rätt växtföljd och kloka odlingsåtgärder. I Västra Götaland har oljeväxtodlingen legat konstant de senaste 20 åren med arealer om ca 12 000 ha plus minus några tusen hektar beroende på årsmånsvariationer. En stor anledning till att vi inte ökar odlingen i vår region är de dyra fraktavgifter som uppkommer i samband med oljeväxtodlingen då den stora volymen svenskodlad raps varmpressas i Karlshamn. Fraktavdrag på runt 25 öre är inte ovanligt i de västra delarna av regionen.

I Bohuslän pågår tre stora industrisatsningar som kommer förbruka stora mängder rapsolja. Preemraff i Lysekil kommer bygga om raffinaderiet för att 2024 producera upp mot en miljon kubikmeter förnyelsebara bränslen, där rapsolja kommer vara en viktig råvara. Quality Salmon i Kungshamn planerar en landbaserad laxodling där 100 000 ton lax årligen skall produceras med en möjlig förbrukning av 10 000 tals kubikmeter rapsolja till det foder som skall produceras, produktionsstart av odlingen 2024, full produktion 2027. Smögenlax Aquacultur, också etablerade i Kungshamn, planerar en landbaserad laxodling om 6000 ton om året med en rapsolförbrukning av minst 1000 kubikmeter rapsolja om året, produktionsstart 2023. Flera fiskfoderprojekt bedrivs i samband av laxodlingarna och stort fokus läggs på att tillverka ett hållbart fiskfoder med så lokala råvaror som möjligt.

Då dessa industrisatsningar medför betydande förbrukning av rapsolja i Västsverige, bör Lantmännen utreda möjligheterna för hur Västsvensk raps kan bli attraktiv för den nyetablerade industrin, samtidigt som vi kan öka odlingen i regionen genom attraktivare ekonomiska villkor för lantbruket.

Nämnas bör att samtliga satsningar jobbar med sina miljöprövningsprocesser och inga investeringsbeslut är klara. Det är dock av stor vikt att Lantmännen bejakar detta och för dialog med berörda parter för att inte tappa rapsoljaaffären till utlandet. Möjligheten att använda dansk rapsolja är överhängande då Danmark ligger närmre de berörda industrierna än Karlshamn. Det är även viktigt att utreda möjligheten till ev. Västsvensk rapsoljaproduktion i samband med Lantmännens nyetablering av silo i Uddevalla. Kanske skall en etablering ske i samband med detta? Även närheten till foderfabriken i Lidköping kommer medföra en attraktiv prisbild för rapskakan.

Jag yrkar

att Lantmännen genomför en konsekvensanalys av förutsättningarna för en Västsvensk produktionsanläggning för rapsolja och rapskaka.

att motionen sänds vidare till Lantmännens föreningsstämma.

Johan Christensson,
Klevs Gård Bovallstrand AB,
Klevs Gård 1
456 47 Bovallstrand

Svar på motion "Västsvensk rapsoljaproduktion"

I en motion till föreningsstämman föreslår distrikt Västra Sverige att Lantmännen genomför en konsekvensanalys av förutsättningarna för en västsvensk produktionsanläggning för rapsolja och rapskaka.

I Sverige odlades i snitt 319 kton per år under perioden 2016-2020. I västra Sverige, bestående av Västra Götalands och Värmlands län, var motsvarande kvantiteter ett snitt på 41 kton per år.

Den största förbrukaren av rapsfrö i Sverige är AAK i Karlshamn som förbrukar 280-300 kton rapsfrö per år. Utöver det förbrukas ytterligare uppskattningsvis 35-40 kton rapsfrö till foderändamål som obearbetat rapsfrö. Exporten av rapsfrö är liten, och sker huvudsakligen av logistikskäl under skördeperioden.

Förutom användning som obehandlat frö bearbetas rapsfrö i huvudsak i två processer.

Extraktion. Det innebär att rapsoljan först pressas mekaniskt ur rapsfröet och därefter "tvättas" resterande rapsolja ut genom extraktion. Slutprodukterna blir proteinrikt rapsmjöl med ett innehåll på cirka 2% fett.

Lantmännen utvärderade de ekonomiska förutsättningarna under 2019 för ett extraktionsverk för att producera rapsmjöl och rapsolja. Slutsatserna var att det krävs det mycket stora investeringar som i sin tur kräver en årlig kapacitet på minst 300-400 kton för att nå en acceptabel lönsamhet. Flertalet av de extraktionsanläggningar som finns i norra Europa har en kapacitet på 500-1 000 kton per år och anläggning. Tillgången på rapsfrö i Sverige är inte tillräcklig för att etablera i en ny extraktionsanläggning.

Pressning. Den andra processmetoden innebär att drygt 2/3 av rapsoljan pressas mekaniskt ur rapsfröet. Slutprodukterna blir en rapskaka som innehåller 12-15% fett och rapsolja. Utmaningen är att nå lönsamhet är att en stor del av rapsfröpriset kommer från rapsoljan. Med 12-15% av rapskakan bestående av rapsolja blir rapskakan för dyr för att vara konkurrenskraftig till foderändamål jämfört med andra alternativ av protein- och fettkällor. Investeringen är betydligt lägre än för ett extraktionsverk

men trots detta är de svårt att nå lönsamhet vilket det finns flera exempel runt Östersjön.

Slutsatsen, som bygger på en utredning från 2019, visar att det inte är ekonomiskt försvarbart för Lantmännen att etablera en anläggning för pressning eller extraktion. Detta beror på en kombination av höga investeringskostnader för ett extraktionsverk, högt pris relativt fodervärde för rapskakan och relativt låg tillgång på rapsfrö i såväl västra Sverige som i Sverige totalt.

Möjligheten att öka rapsodlingen i Sverige anses också begränsad. Det finns synnerligen goda anledningar att utöka nuvarande odling av höstraps av ekonomiska skäl eftersom priset på rapsfrö har varit och fortfarande är en gröda som ger högt ekonomiska nettot för lantbrukaren. Att det inte sker beror på begränsningar i växtföljden i södra Sverige och tillgängligt tidsfönster för höstsådd längre norrut. Då rapsodlingen var större var den totala odlingsarealen 30% större än dagens och möjligheter till odling av vårraps var större då pga. på tillgången på insekticider.

Koncernstyrelsen välkomnar motionen och sätter högt värde på initiativ som kan öka förädlingsgraden av råvara och som kan bidra till att öka lönsamheten på medlemmarnas gårdar. Investeringar och initiativ spannmålsvärdekedjan, eller i detta fall, oljeväxtvärdekedjan, ligger väl i linje med Lantmännens långsiktiga inriktning och strategi. De kalkyler och konsekvensanalyser som hänvisas till ovan indikerar dock att denna typ av investeringar inte är aktuella i närtid.

Styrelsen föreslår föreningsstämman

att anse motionen besvarad med vad som ovan anförts.